

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

גאוגרפיה עירונית של ירושלים לתקופותיה - 40615

תאריך עדכון אחרון 29-08-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 3.5

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: גאוגרפיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' נעם שובל

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: noamshoval@huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שלישי 1500-1600

מורי הקורס:

פרופ נעם שובל,
גב נעה לבון,
גב ענבר משגב

תאור כללי של הקורס:

הקורס מציג את התפתחותה של ירושלים, כרעיון וכעיר פיזית, במהלך ההיסטוריה, החל מתקופת הברונזה ועד ימינו. הציר המארגן העיקרי של הקורס הינו כרונולוגי אך הסוגיות שעולות במהלכו דיאכרוניות, תמטיות ותיאורטיות. הקורס מציג את אירועי המפתח שהשפיעו בצורה משמעותית על מראה העיר ומעמדה הדתי והפוליטי תוך נקיטת עמדה ביקורתית כלפי הקונוונציות המחשבתיות הנפוצות לגבי ההיסטוריה של העיר והתהליכים שהובילו לחורבנה או לפריחתה. במהלך הקורס התלמידים ייחשפו לפרשנויות המגוונות של ההיסטוריה הרב תרבותית של ירושלים ויידרשו לבחון מחדש את התיקוף המקובל של ההיסטוריה של העיר. בתוך כך, התלמידים ייחשפו למגוון מניעים פוליטיים, דתיים ואחרים שהובילו לשינויים המרחביים והתפיסתיים שקשורים בירושלים ושעומדים בבסיס התפיסות השונות של העיר בידי קבוצות שונות בעבר ובהווה. נושאי הקורס העיקריים ילוו בסיוורים בשטח, בדיון ובהרצאות אורח הרצאות מוקלטות.

מטרות הקורס:

הכרת התקופות השונות, אירועי המפתח והפרשנויות המגוונות של ההיסטוריה הרב תרבותית של ירושלים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- להכיר את התקופות השונות ואירועי המפתח בהיסטוריה הרב תרבותית של ירושלים
- להכיר היבטים ופרשנויות שונות להיסטוריה של ירושלים.
- לענות על שאלות מורכבות הנוגעות לסוגיות מפתח בהיסטוריה של ירושלים תוך יישום ושילוב שיטות למידה מגוונות כמו: הרצאות פורנטליות, סיורי שדה, קטעי סרטים והרצאות קצרות.

דרישות נוכחות (%) :

שיעורים: כמקובל בתקנון האוניברסיטה (80%).
סיוורים: חובת נוכחות מלאה בחמשת הסיוורים (100%)

שיטת ההוראה בקורס: 1. שיעורים פרונטליים בכתה

2. שני בוחני בקיאות קצרים במודל

3. כ-7 סיוורים בעיר העתיקה של ירושלים. פרט לסיוור אחד של יום שלם כל הסיוורים מתקיימים בשעות הקורס (יום שני אחר הצהריים)

* הנוכחות בסיוורים חיונית להצלחה בקורס. ניתן ציון על השתתפות פעילה ומלאה בסיוורים. השלמת חומר בגין היעדרות מסויר הינה באחריות התלמידים שנעדרים מכל סיבה שהיא. סטודנט שייעדר מסויר יוכל להגיש דו"ח סויר כדי להשלים את שהחסיר.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. ירושלים בתקופת המקרא - התקדשותה של ירושלים בתקופת המקרא ועלייתה בתקופת הברזל תוך בחינה ביקורתית של ממצאים טקסטואליים וארכאולוגיים.
2. ירושלים בימי הבית השני ובתקופה הרומית המאוחרת - התפתחויות ומשברים משמעותיים שעברה ירושלים לאורך התקופה הנדונה, זאת לאור ימי השפע והתפתחות הפולחן המונותאיסטי בתקופה ההלניסטית והרומית, מחד, וקונפליקטים פנים ובין דתיים, מאידך.
3. הנצרות בירושלים - ההקשר החברתי, הפוליטי והתרבותי שבמסגרתו צמחה הנצרות בתקופה הרומית, התהליך שהוביל להתנצרות המרחב העירוני של ירושלים ותפיסת העיר ירושלים בתיאולוגיה הנוצרית.
4. התקופה המוסלמית הקדומה - מקומה של ירושלים באסלאם, מראה העיר והיחסים הבין קהילתיים בין תושביה לאורך התקופה הנדונה, החל מהמאה ה-7 ועד למשבר המאה ה-11, תוך התייחסות לאופן בו נתפס הכיבוש המוסלמי במחקר; המשכיות אורבנית ואוריינטליזם מחקרי.
- 5-6. גיאוגרפיה של שינויי דת ושלטון - ירושלים מימי הצלבנים (הפרנקים) ועד התקופה הממלוכית. הצגה ביקורתית של התיאוריה הרווחת לגבי המבנה והתפקוד של ירושלים כ"עיר מערבית" בתקופה הצלבנית ושל התיאוריה הרווחת לגבי "העיר המזרחית/המוסלמית/הים תיכונית", תוך בחינה של השפעת הכיבוש הממלוכי על מראה העיר והתנהלות הקהילות החיות בתוכה.
7. ירושלים בראשית התקופה העות'מנית - המאות ה-16-18 כניסתם של העות'מנים למרחב הארץ ישראלי ולירושלים בפרט תוך התייחסות לשינויים הפיזיים שעברה העיר במהלך התקופה הנדונה ואופייה המשתנה של הקהילה היהודית בעיר.
8. ירושלים בעת המודרנית - בין מזרח למערב. הפיכתה מחדש של ירושלים למרכז פיזי עבור היהודים, החל מהמאה ה-19 ועד התקופה הישראלית, נוכח צמיחתן של תנועות משיחיות והתפתחות הרעיון הציוני ולצד הפעילות האירופאית בירושלים בשלהי התקופה העות'מנית ובימי המנדט הבריטי.

חומר חובה לקריאה:

קריאת החובה תנתן בסילבוס שיועלה למודל בתחילת הקורס

חומר לקריאה נוספת:

- ל. לוין, 'ירושלים בתפארתה: תולדות ירושלים בימי בית שני', אריאל, 1996, עמ' 29-130.
- א. קליינברג, 'הנצרות מראשיתה ועד הרפורמציה', האוניברסיטה המשודרת, 1995.
- ל. נמרוד, 'מודל 'העיר המוסלמית' ונופה של העיר ההיסטורית המזרח תיכונית', בתוך: א. פרידמן, י. דרורי (עורכים), 'ספר ירושלים בתקופה הממלוכית 1260-1517', יד יצחק בן צבי, 2012.
- מ. הלוי, 'בניין טרה סנטה בירושלים: בין אוניברסיטה קתולית ערבית לקולג' פרנציסקני', בתוך: י. בן אריה, א. חלמיש, א. לימור, ר. רובין, ר. רייך (עורכים), 'חקר ירושלים לתקופותיה: חומר ודעת', יד יצחק בן צבי, 2015, עמ' 245-270.
- י. בן אריה, התמורות העיקריות בהתפתחותה של ירושלים בראשית השלטון הבריטי, 1917-1926, עמ' 377-440, בתוך: י. בן אריה, ארץ בראי עברה, ירושלים תשס"א.
- י. בן אריה, 'פעילות לשימורה ותכנונה של ירושלים בראשית תקופת השלטון הבריטי בארץ ישראל, 1917-1926', עמ' 441-500, בתוך: י. בן אריה, ארץ בראי עברה, ירושלים תשס"א.
- ד' קרויאנקר, אדריכלות בירושלים: הבנייה בתקופת המנדט הבריטי, ירושלים 1989.
- ש. וקסלר-בדולח, 'שרידי הקרדו המזרחי הרומי ברחבת הכותל המערבי', קדמוניות 139-140, 2010,

עמ' 123-132.

מרכיבי הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 60 %

מבחני אמצע 20 %

נוכחות / השתתפות בסיור 20 %

מידע נוסף / הערות: